

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА

61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49. Тел.: (057) 700-65-81
E-mail: officemanager@aprgnu.rol.net.ua , ivpz@aprgnu.rol.net.ua

від 29.06.2022 р. № 106-01-55/2

Голові Черкаської обласної військової
адміністрації
Ігорю ТАБУРЦЮ

Вельмишановний Ігорю Івановичу!

З початком бойових дій на території нашої країни життя мільйонів жителів України докорінно змінилося. Головним пріоритетом кожного стало завдання як вижити та захистити себе, своїх близьких і майно. Використовуючи вразливий стан значної кількості людей, маніпулюючи болючими для кожного питаннями, майже одразу знайшлися й ті, для кого воєнний стан – додаткові умови для здійснення злочинної діяльності. Тому науковцями НДІ ВПЗ було розроблено пам'ятки, в яких наводяться практичні рекомендації громадянам щодо зменшення можливості стати потерпілим від кримінальних правопорушень, зокрема: «Як уберегтися в інформаційному просторі в умовах воєнного стану» та «Як уберегтися від сексуального насильства (під час війни)».

У зв'язку з цим надсилаємо Вам зазначені матеріали та звертаємося із проханням посприяти їх поширенню.

Заздалегідь вдячні та сподіваємось, що наведені рекомендації стануть у нагоді і сприятимуть боротьбі зі злочинністю навіть у таких складних життєвих умовах, як період воєнного стану.

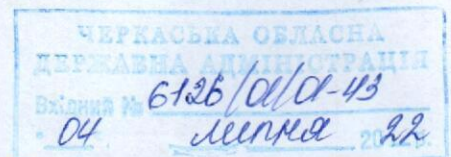
Додаток:

- 1) Пам'ятка для населення «Як уберегтися в інформаційному просторі в умовах воєнного стану?»;
- 2) Пам'ятка для населення «Як уберегтися від сексуального насильства (під час війни);
- 3) QR-код для завантаження матеріалів на мобільний пристрій:

З повагою
директор Інституту

Владислава БАТИРГАРЕСВА

ЯК УБЕРЕГТИСЯ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

[під час війни]

Що таке сексуальне насильство?

Сексуальне насильство – це будь-які дії сексуального характеру без добровільної згоди.

Які саме це можуть бути дії?

Це може бути:

- **статевий акт** із використанням геніталій, інших частин тіла чи сторонніх предметів;
- **сексуальні дії без проникнення в тіло**: психологічний або економічний вплив із метою примушення потерпілої до статевого акту; небажані сексуальні дотики; домагання; примус до перегляду порнографії, актів онанізму; примушування до проституції; примус до спостереження за сексуальним насильством (у широкому розумінні) та ін.

ПАМ'ЯТАЙТЕ!

- ✓ Потерпілими від сексуального насильства можуть бути люди будь-якого віку, як жінки, так і чоловіки.
- ✓ Якщо Ви зазнали сексуального насильства, **ЦЕ НЕ ВАША ВІНА**. Незалежно від того, як Ви поводитися, вибір на 100 % був рішенням злочинця. Так само і відносини між потерпілим і нападником не мають значення для оцінки злочинних дій. Незалежно від статусу нападника відсутність добровільної згоди від потерпілої особи означає «Ні»! Разом із можна знизити ризики стати жертвою цього злочину.

Щоби зменшити ризик стати жертвою сексуального насильства, дотримуйтеся таких рекомендацій:

- ❖ Довіряйте своїм відчуттям. Якщо Вам некомфортно у Вашому оточенні, неважливо за яких умов – залиште це місце.
- ❖ Відстоюйте свої кордони – не дозволяйте нікому порушувати Ваш особистий простір.
- ❖ Не розміщуйте занадто багато інформації про себе та свої плани в Інтернеті. Так само не поширюйте у соціальних мережах у вільному доступі свою геолокацію в момент перебування у цьому місці.
- ❖ Перш ніж кудись йти, переконайтеся, що телефон заряджений і у Вас є готівкові гроші.
- ❖ Повідомляйте близьким про свої плани та переміщення, щоби вони могли швидко зреагувати, якщо з Вами щось трапиться.
- ❖ Намагайтеся відвідувати розважальні заходи та заклади разом із друзями і залишатися з ними до кінця.
- ❖ Утримуйтеся від вживання алкоголю в малознайомих компаніях. У будь-якому разі не залишайте свій напій без нагляду!
- ❖ Не відчиняйте двері незнайомцям до свого помешкання та не запрошуйте незнайомих/малознайомих осіб.
- ❖ Уникайте ізольованих місць, таких як: підземні гаражі, офіси чи інші заклади в неробочий час.
- ❖ Уникайте нічних прогулянок або бігу наодинці. Намагайтеся постійно змінювати маршрут, перебуваючи лише у добре освітлених місцях.
- ❖ Припаркуйтеся в добре освітлених місцях і зачиняйте машину, навіть якщо відлучаєтеся всього на кілька хвилин.

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

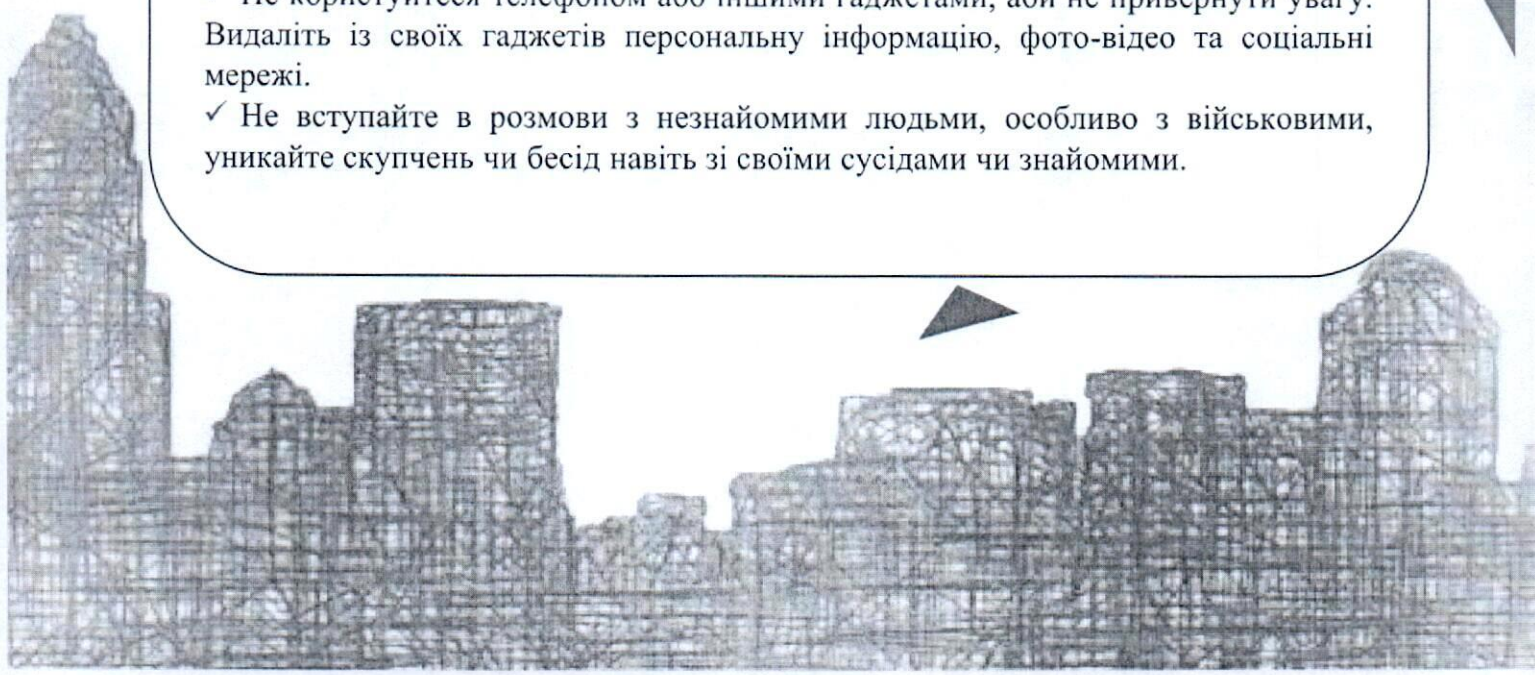
Сексуальне насильство під час війни є поширеним явищем як частина широкомасштабного нападу на цивільне населення або актів геноциду проти народу. Воно набуває масового характеру та вчиняється проти багатьох осіб із метою досягнення військових цілей, послаблення волі й супротиву громади, залякування і приниження.

Якщо Ви перебуваєте в зоні активних бойових дій, за можливості – евакуюйтеся.

У разі залишення в небезпечній зоні або в умовах окупації робіть все від вас можливе, аби зберегти життя та уникнути сексуального насильства.

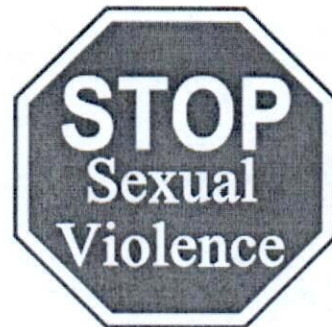
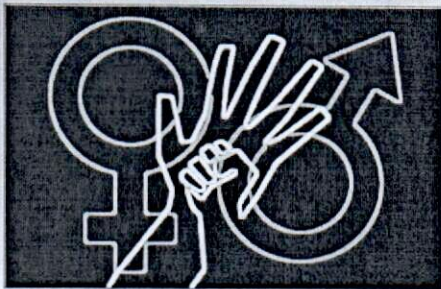
БУДЬ ЛАСКА, ЗВЕРНІТЬ УВАГУ НА ТАКІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ:

- ✓ Під час окупації намагайтеся не залишатися наодинці й якомога рідше виходити на вулицю.
- ✓ У разі перебування на вулиці старайтеся не привертати до себе увагу, одягайтеся в непомітний одяг темних кольорів, не наносіть яскравий макіяж. Якщо маєте довге волосся – ховайте його під головним убором або капюшоном.
- ✓ На вулиці рухайтесь спокійно, цілеспрямовано, не озираючись.
- ✓ Будьте максимально зібраними і налаштуйте слух та зір на максимальну увагу.
- ✓ Не користуйтеся телефоном або іншими гаджетами, аби не привернути увагу. Видаліть із своїх гаджетів персональну інформацію, фото-відео та соціальні мережі.
- ✓ Не вступаєте в розмови з незнайомими людьми, особливо з військовими, уникайте скупчень чи бесід навіть зі своїми сусідами чи знайомими.

При зустрічі з озброєними людьми насамперед пам'ятайте, що вони можуть застосувати зброю. Тому дотримуйтеся таких порад:

- ✓ Не підходьте близько, не намагайтеся переконати у чомусь, не просіть нічого.
- ✓ Уникайте зорового контакту: ані з метою викликати жалість чи співчуття, ані показати свою зневагу та ненависть.
- ✓ Не демонструйте національну символіку, приховуйте татуювання.
- ✓ Тримайте руки порожніми перед собою, не торкайтеся кишень.
- ✓ Не суперечте, якщо почуєте наказ, мовчки виконуйте, не вступаючи в розмову.
- ✓ Якщо доведеться відповідати на запитання, то говоріть коротко спокійним і чітким голосом, не тихо, але й не надто голосно.

Під час війни поширені різні форми сексуального насильства: зґвалтування, погрози зґвалтування, каліцтво статевих органів, примусова проституція, примус дивитися на сексуальну наругу, сексуальне рабство, примусова вагітність, примусовий аборт, примусове оголення, які за певних умов вважаються **воєнними злочинами**.

За такі злочини **передбачена кримінальна відповідальність** і саме тому важливо **фіксувати злочини та збирати докази**, свідками чи постраждалими від яких ви стали, для притягнення винних до відповідальності, у тому числі в міжнародних судових установах.

Ці злочини не мають строку давності.

Заходи безпеки при перетині кордону

З початку повномасштабної війни мільйони українок у пошуках безпечного місця вирушили за межі держави. При цьому знайшлися особи, які вирішили скористатися вразливим станом жінок і дітей. Отже, при перетині кордону існують ризики постраждати як від торгівлі людьми, – трудової чи сексуальної експлуатації, так і від сексуального насильства.

За таких умов дотримання простих заходів безпеки може вберегти Вас від небажаних наслідків:

- 1) намагайтеся доєднатися до групи. Жінки, які перетинають кордон наодинці, вдвох чи з дітьми, – насамперед у групі ризику;
- 2) не давайте свої документи в руки нікому, крім прикордонників;
- 3) звертайтеся за допомогою лише до офіційних або перевірених пунктів. Перевіряйте будь-яку інформацію в офіційних джерелах на сайтах органів державної влади або правозахисних організацій. Не соромтеся задавати уточнюючі запитання, це може Вас врятувати;
- 4) намагайтеся користуватися послугами транспортних компаній чи перевізників, дані про яких Ви можете перевірити (наприклад, відгуки на сайтах, у мобільних додатках і т.п.). Якщо Ви не отримали притулок в офіційному пункті тимчасового розміщення, будьте обережні при виборі місця ночівлі;
- 5) заздалегідь потурбуйтеся, щоби мати контакти посольства/консульства України в країні, куди Ви прямуєте.

ВАЖЛИВО!

Запам'ятайте номер **112**. За ним Ви можете отримати допомогу від фахівців екстрених служб у країнах Європи та деяких інших країнах різними мовами, у тому числі й українською.

КУДИ ЗВЕРТАТИСЬ:

Офіційні представництва України радять:

⊕ **ЗА МОЖЛИВОСТІ ЗВЕРНУТИСЯ ДО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ** для отримання медичної допомоги, препаратів для запобігання небажаний вагітності та венеричним хворобам, а також пройти судово-медичну експертизу;

📞 **ПОВІДОМИТИ ПРО ЗЛОЧИН** Національну поліцію України (102) або Урядову гарячу лінію (15 47).

Зафіксовані докази одразу надсилайте в **Офіс Генерального прокурора:**

- ✓ за телефоном: 0 800 507 001
- ✓ за телефоном: 096 755 02 40 (Viber, WhatsApp, Telegram, Signal)
- ✓ через сайт: <https://www.warcrimes.gov.ua/>
- ✓ через телеграм-боти: @stop_russian_war_bot або @war_crime_bot
- ✓ електронною поштою: conflict2022.ua@gmail.com

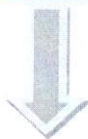
🔍 **ЗАФІКСУВАТИ ЗЛОЧИН ТА МОЖЛИВИХ СВІДКІВ:**

- ❖ детально описати обставини;
- ❖ місце (адреса чи позначка на карті), дату й час злочину;
- ❖ ПІБ, дату народження та контакти постраждалої особи;
- ❖ детальну інформацію про кожного злочинця (імена й посади, характерні риси зовнішності, наявність зброї, про що розмовляли між собою тощо);
- ❖ інформацію про схожі випадки у вашій місцевості,
- ❖ завдану шкоду,
- ❖ контакти свідків, фото/відео з місця подій.

ЗІБРАТИ сліди біологічного походження (сліди нападника на тілі (сперму, кров, волосся, слину), під нігтями тощо) та спакувати в герметичний пакет.

ЗБЕРЕГТИ одяг, у якому була постраждала особа під час нападу.

Сексуальне насильство стає сильною психологічною травмою для постраждалих, тому важливо звертатися й за психологічною допомогою. **Не закривайтеся у собі та знайдіть людину, якій можна буде довіритися.**

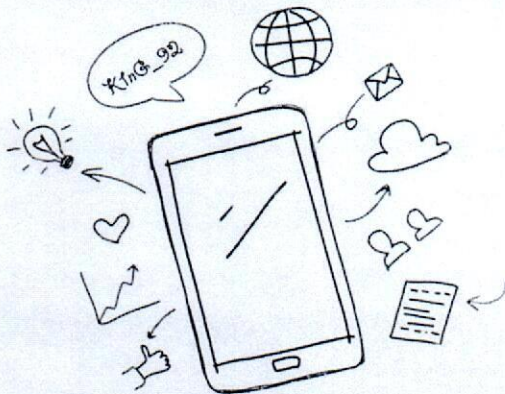
Для отримання психологічної, правової, інформаційної допомоги звертайтеся до:

- Урядової гарячої лінії: **15 47**
- Національної гарячої лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації:
0 800 500 335 (зі стаціонарного) або **116 123** (з мобільного)
Електронна пошта: **hotline@la-strada.org.ua**
Telegram: **NHL116123**
Messenger: **lastradaukraine**
- Асоціації жінок-юристок «Юрфем»: **+38 (068) 145 55 90;**
- Контактного центру системи безоплатної правової допомоги: **0 800 213 103**
- Громадської організації «Форпост» (психологічна допомога та консультації лікарів психіатрів):
+38 (096) 839 76 17; Telegram: **@forpostcenter.**
- Проекту «Розірви коло»: **8 0800 500 335.**
- Інституту когнітивного моделювання:
info@cognitive.com.ua

Використані джерела: 1) <https://la-strada.org.ua/novyny/seksualne-nasylstvo-v-umovah-vijny-algoritmdopomogy.html>; 2) <http://jurfem.com.ua/>; 3) Джерело: Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. Відновлено з: <http://a-z-gender.net/ua/xarasment.html>

Як уберегтися в інформаційному просторі в умовах воєнного стану?

Де найбільше поширені загрози?

- Інтернет
- соціальні мережі, месенджери (Telegram, Viber, Facebook, Instagram та ін.)
- sms-розсилки та ін.

ОБЕРЕЖНО!

Шахраї використовують:

- *псевдоблагодійність*;

- *попит на оренду житла*. Надаються пропозиції щодо оренди фейкового житла для переселенців (або реального житла без надання послуги оренди, оскільки «орендодавець» зникає одразу ж після отримання завдатку або першого платежу за оренду);

- *пасажирські перевезення та евакуацію*, за які Ви сплачуєте кошти наперед, а по факту вони не здійснюються;

- *попит на товари першої необхідності*. Здійснюється «продаж» неіснуючих товарів (особливо тих, які потребують ЗСУ: військової амуніції, технічних пристроїв, продуктів харчування і т.п.);

- *бажання виїхати за кордон* – маються на увазі шахрайства, пов'язані з перевезенням через державний кордон України чоловіків призовного віку та тих, хто може підпадати під мобілізацію;

- *пошук інформації про безвісно відсутніх осіб та їх викуп із полону* – шахрайства під приводом надання інформації щодо безвісно зниклих громадян, можливостей викупу їх з полону та ін.;

- *попит на фінансову підтримку або послуги державних органів*. Наприклад, шахраї можуть пропонувати перерахувати гроші на послуги нотаріуса або сплатити комісію для отримання державних виплат.

Як це виглядає?

◆ **фейки** (неправдива інформація про будь-кого чи будь-що, дезінформація):

- елемент інформаційної війни (*фейкові новини*);
- *інструмент шахрайства*. Треба **остерігатися**:
 - 1) *фейкових веб-сайтів* (такий сайт може маскуватися як під офіційні сайти державних органів та установ, так і під сайти благодійних фондів, гуманітарних центрів і т.п.);
 - 2) *фейкових сторінок* у соціальних мережах як організацій і установ, так і окремих волонтерів, у тому числі й реальних;
 - 3) *фейкових каналів* у месенджерах (Telegram, Viber та ін.)

ЯК ВІДРІЗНИТИ:

- як правило, головною відмінною фейкових сайтів від реальних є їх доменне ім'я: оригінальний сайт має на кінці .ua, .com чи .gov, а фейковий – .org, .site і складається зі слів, які важко розібрати;

- фейкові сторінки чи акаунти, як правило, відрізняються від оригінальних однією чи кількома літерами. Тому необхідно ретельно вчитуватися у назву організації чи установи, пильно перевіряти логотип (наприклад, поширеним є розсилка спаму від імені відомих мереж магазинів «АТБ» чи «EVA»), звертати увагу на давність створення акаунту та його змістовне наповнення.

◆ **фішинг** (шахрайство, що здійснюється з метою отримання персональних даних осіб). Однією із найпоширеніших схем фішингу є пропозиція отримання грошової допомоги, замаскована під грошову допомогу від держави Україна, Організації Об'єднаних Націй, благодійних фондів і т.п. для певних категорій осіб.

Приклади:

SMS-повідомлення про грошову допомогу із текстом
«Vam narahovano Groshova dopomoga
PB24 6500. Zarahuvatu...»
і далі йде посилання

і Нова виплата від держави і
Починаючи з 24 травня
Усі українці, що залишилися в Україні, можуть отримати виплату в розмірі 1800 грн від держави.
Ця виплата буде надходити на картку ПриватБанку кожного місяця до 1 вересня.
Оформити:
<https://bit.ly/3GjxwuM>

Закон - підписаний !

Сьогодні 21 травня о 11:00 підписали закон: (Кожен українець отримає фінансову допомогу):

Сума виплат безпосередньо залежить від вашого віку
Виберіть свій вік

📍 Від 10 до 18 років

📍 Від 18 до 30 років

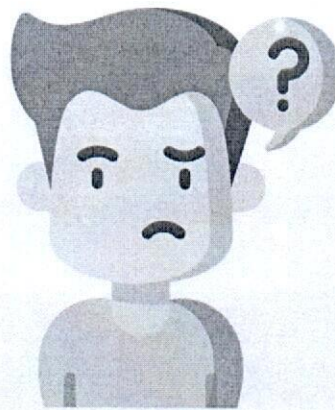
📍 Від 30 до 40 років

📍 Від 40 до 50 років

📍 Від 50 до 60 років

📍 Старше 60 років

👍 237 🗳️ 31 😊 7 🙄 5 🙈 1
🕒 15:21 11:02

Дорогі брати і сестри!!! З сьогоднішнього дня ми починаємо виплати всім жителям України, незалежно від місця знаходження і соціального статусу. Всім дорослим виплата становлять: захисникам України 5000 гривень. Жінкам 4000 гривень. Дітям по 3000 гривень.
[5000 https://is.gc](https://is.gc)

Здрастуйте, тут ви можете отримати допомогу громадянам України. 2200 грн для дорослих та 3000 на кожну дитину!
1. Заходьте на адресу отримання виплат .
2. Натискаєте "отримати".
3. Авторизація .
4. Прийде дзвінок / смс підтвердження з банку (дзвінок потрібно підняти)
5. Отримання виплати .

ЯК ВІДРІЗНИТИ:

- ✓ уважно вчитуватися в текст оголошення, оскільки у фейкових оголошеннях нерідко наявні граматичні помилки;
- ✓ шахраї створюють обов'язкові повідомлення-сателіти, як-то позитивні відгуки вдячності від тих, хто вже «отримав» таку допомогу (і, знову ж таки, часто у таких коментарях наявні граматичні помилки);
- ✓ як правило, текст оголошення максимально наближений до свого реального двійника, однак із певними відмінностями;
- ✓ однакові або однотипні повідомлення поширюються у різних месенджерах.

КОРИСНІ ПОРАДИ:

не переходьте за посиланнями, що надходять через sms-повідомлення або месенджери чи у електронних листах із невідомих Вам адрес скриньок

користуйтеся тільки офіційним додатком «Дія» та офіційними додатками банківських установ, які дозволяють отримати виплати на картки, емітовані ними

у жодному разі не вводьте на сторонніх ресурсах персональні або банківські дані!

перераховувати гроші тільки на рахунки офіційних благодійних фондів, рахунки, вказані на сайті НБУ, або через додаток «Дія». Якщо ви замовляли послугу отримання одноразової грошової допомоги у розмірі 6500 грн через застосунок «Дія», очікуйте сповіщення про нарахування грошей у застосунку того банку, клієнтом якого ви є. Сповіщення про нарахування грошей не містить жодних посилань, а лише текстову інформацію. Кошти автоматично будуть зараховані на ваш банківський рахунок

перевірити організацію чи фонд можна за кодом ЄДРПОУ, переглянувши сторінки організації чи її керівника в соцмережах, чи з'ясувавши, як саме оприлюднює організація / волонтер звіти про свою діяльність і витрачені кошти. Також можна звернутися до збирача коштів напямучу (зателефонувавши, написавши повідомлення та ін.)

купуйте квитки на потяги чи автобуси лише на офіційних онлайн-ресурсах. У разі перевезень приватними авто незнайомими особами наполягайте на оплаті готівкою чи на картку

якщо бажаєте допомогти комусь фінансово, не переходьте за посиланнями, краще введіть у пошуковій системі назву необхідного сайту і лише тоді переходьте на веб-ресурс

ЯК ЗБЕРЕГТИ СВОЇ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ:

- ✓ створюйте надійні, складні паролі та не використовуйте однаковий пароль для кількох ресурсів. Пароль має містити не менше 8 символів, літери, цифри та спеціальні символи, а також не містити персональних даних. За можливості, оновіть паролі до облікових записів та змініть паролі на електронних поштових скриньках;
- ✓ вмикайте двофакторну аутентифікацію всюди, де є така можливість. Тоді для входу до акаунту, крім логіну та паролю, потрібно ввести код підтвердження, що приходить на телефон, електронну скриньку або у відповідний додаток;
- ✓ не переходьте за сумнівними гіперпосиланнями, навіть якщо вони надійшли у листі від друга. Пам'ятайте, що хакери могли зламати його акаунти і розсилати з них посилання, за якими ховається вірус або фішинговий ресурс. У більшості випадків інфіковані листи надходять електронною поштою;
- ✓ перевіряйте правильність URL-адреси необхідного сайту. Будь-які неточності можуть означати, що ви потрапили на фішинговий ресурс;
- ✓ не вводьте будь-які конфіденційні дані на незнайомих сайтах та не повідомляйте такі дані стороннім;
- ✓ створюйте резервні копії. Це врятує від втрати важливої інформації;
- ✓ завантажуйте програми та додатки лише з офіційних джерел;
- ✓ вчасно встановлюйте оновлення операційної системи;
- ✓ за можливості рекомендуємо зберігати важливі дані на зашифрованих або зовнішніх носіях.

Джерела: <https://cyberpolice.gov.ua/article/ataka-na-informacijnomu-fronti---porady-kiberpolicziyi-shhodo-zaxystu-gadzhetiv-vid-vytoku-danyx-8131/>; https://lb.ua/society/2022/04/13/513189_shahraystvo_period_dii_voennogo.html

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВИ ВИЯВИЛИ ШАХРАЯ:

Громадяни, які стали жертвами шахрайства, можуть повідомити про це за номером 102 або на електронну скриньку Сервісної служби кіберполіції:

callcenter@cyberpolice.gov.ua.

Якщо Ви виявили шахрая у чаті, телеграм-каналі або в соціальній мережі – зверніться до адміністратора.